

M. R.

Praca doktorska z historii techniki górnictwej

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 8/4, 618-619

1963

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Działalność naukowa prof. E. Warchałowskiego wyraża się pokaźną liczbą poważnych, zawsze pioniersko nowoczesnych, monograficznych prac naukowych. Do najcenniejszych wśród nich zaliczyć można m. in. *Zarys fotogrametrii* z 1912 r., *Niwelacja precyzyjna* z 1919 r., *Rachunek wyrównania według metody najmniejszych kwadratów* z 1923 r., *Wyrównanie triangulacji jako obserwacji pośrednich* z 1931 r., *Niwelacja geometryczna* z 1936 r., *Einige Versuche über Präzisionsnivellement* z 1934 r., *Zastosowanie krakowianów w rachunku wyrównawczym* z 1939 r., *Triangulacja nowego typu* z 1948 r., *Geodezja wyższa* z 1952 r. i wiele innych.

Również wielkie zasługi posiada prof. Warchałowski jako wychowawca młodej kadry naukowej. Z jego szkoły naukowej rekrutuje się kilkunastu doktorantów, spośród których wielu zajmuje dziś poważne stanowiska w wyższym szkolnictwie geodezyjnym i instytucjach służby geodezyjnej.

Bardzo czynny był prof. Warchałowski w dziedzinie organizacji nauki i nauczania, piastując wiele odpowiedzialnych funkcji, a m. in. był długoletnim rektorem Politechniki Warszawskiej w szczególnie trudnym okresie jej powojennej odbudowy. Ponadto od 1926 r. był on sekretarzem Polskiego Komitetu Międzynarodowej Unii Geodezyjno-Geofizycznej, w 1945 r. zaś zostaje jego prezesem. Od roku 1930 był członkiem Akademii Nauk Technicznych. Przez wiele lat był sekretarzem Polskiego Towarzystwa Fotogrametrycznego, pełnił również funkcje prezesa Polskiego Towarzystwa Astronomicznego i prezesa Polskiego Towarzystwa Geofizycznego. Brał bardzo czynny udział w przygotowaniach I Kongresu Nauki Polskiej jako przewodniczący Podkomisji Geodezji, a następnie organizuje Komitet Geodezji PAN, obejmując jego przewodnictwo.

Dzieło prof. E. Warchałowskiego zyskało mu trwałą pozycję w dorobku techniki i nauki polskiej.

Stanisław Walczak

PRACA DOKTORSKA Z HISTORII TECHNIKI GÓRNICZEJ

W dniu 24 maja br. Rada Wydziału Maszyn Górniczych i Hutniczych Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie na podstawie pracy *Rozwój konstrukcji urządzeń wyciągowych jako czynnik wzrostu wydobycia węgla kamiennego do połowy XIX wieku na terenie Górnego i Dolnego Śląska* nadała stopień doktora nauk technicznych mgrowi inż. Adamowi Klichowi. Promotorem pracy był doc. T. Kubiczek, recenzentami zaś: prof. B. Krupiński, doc. J. Hurycz, doc. M. Radwan i doc. Z. Kaweckii. Do składu Rady zaproszony był prof. J. Pazdur.

Praca zyskała wysoką ocenę wszystkich recenzentów. Choć jej temat wydał się zbyt zawężony aby wysnuwać szersze wnioski, sposób jej ujęcia pozwolił niektórym recenzentom i dyskutantom podkreślić wartość pracy dla współczesnego konstruktora.

Autor zajął się okresem mało dotychczas opracowanym od strony technicznej — początkami górnictwa węglowego na ziemiach polskich do połowy XIX w. Okres ten rozpoczyna się wybitnym wzrostem produkcji przy jednoczesnym pogłębieniu niektórych pomysłów technicznych, a odrzuceniu innych, zamykają zaś — rodzące się próby nowatorskie. A więc periodyzacja została wybrana trafnie. Wewnątrz okresu zarysowują się z kolei podokresy, z których w każdym przeważała jakaś kolejna forma rozwojowa. Dla uchwycenia ich i uszeregowania w pewnej kolejności uwarunkowanej postępem technicznym wypadło autorowi przejrzeć ogromny materiał. Ustrzegł się przy tym przed zarzuceniem czytelnika faktami drugorzędnymi, odchylającymi się od form typowych, które zato zostały poddane ścisłej analizie kinematycznej. Dr Klich przeprowadził też pełną systematykę urzą-

dzeń transportu pionowego na podstawie cech przyjętych za główne. W specjalnym rozdziale ustalił on parametry dla tych cech.

W ostatniej części pracy *Możliwości wydobywcze omawianych urządzeń wyciągowych* na podstawie przeprowadzonych badań archiwalnych i materiałów zebranych z literatury, po ustaleniu wielkości liczbowych wszystkich potrzebnych parametrów autor przystąpił do właściwej analizy i obliczył zdolności wydobywcze każdego rodzaju wyciągu, wyprowadzając wzory analityczne i wykreślając nomogramy dla kołowrotu ręcznego, kieratu konnego, maszyny parowej i nawet wyciągu wodnego. Końcowy wykres określa dobową zdolność przepustową w zależności od głębokości, prędkości jazd, pojemności naczynia itp.

M. R.

DWIE ROCZNICE HUTNICTWA POLSKIEGO

W ramach Dnia Hutnika obchodzonego w Akademii Górniczo-Hutniczej doc. M. Radwan wygłosił w dniu 3 maja br. na X Sesji Naukowej Zjazdu Wychowanków AGH dwa referaty poświęcone dwóm rocznicom: 350-leciu *Officiny ferraria* Walentego Rożdżeńskiego i 350-leciu pierwszego wielkiego pieca w Polsce. Ten drugi referat opracowany był wspólnie z mgrem S. Miczulskim.

Obu rocznicom poświęcony był też artykuł doc. M. Radwana *Dwie rocznice*, który ukazał się w jednodniówce „Dzień Hutnika”, wydanej jako dodatek do tygodnika studenckiego „Politechnik”.

WYSTAWA POŚWIĘCONA WYDZIAŁOWI FIZYCZNO-MATEMATYCZNEMU SZKOŁY GŁÓWNEJ

Uroczystość poświęcona stuleciu Szkoły Głównej w zakresie jej Wydziału Fizyczno-Matematycznego, która odbyła się 27 kwietnia br. w Audytorium Botanicznym Uniwersytetu Warszawskiego, dała powód do urządzenia wystawy eksponowanej w końcu kwietnia i w maju w hallu Pałacu Kazimierzowskiego.

Wystawa poświęcona działalności Wydziału Fizyczno-Matematycznego w latach 1862—1869 miała na celu nie tyle syntetyczne zobrazowanie tamtego okresu czy też przegląd ówczesnej problematyki naukowej Wydziału, ile raczej była ekspozycją oryginalnych pamiątek i dokumentów z czasów istnienia Wydziału, ujętą analitycznie a zarazem popularnie.

Wystawa zawierała więc: tablice biograficzne poświęcone najbardziej interesującym indywidualnościom Wydziału, gabloty problemowe (np. udział w powstaniu 1863 r., Obserwatorium Astronomiczne, Ogród Botaniczny, Gabinet Zoologiczny, badania krajowe, działalność wydawnicza i popularyzatorska), mapę świata obrazującą zasięg działalności i kontaktów naukowych Gabinetu Zoologicznego, gabloty z przykładowymi nabytkami tego gabinetu w omawianym okresie itd.

Starano się wystawić eksponaty charakterystyczne, nieszablone, a nawet o posmaku anegdotycznym, ograniczając objaśnienia do niezbędnego minimum informacyjnego, nie dając ani komentarzy, ani odautorskiego ustalenia — w zaścępie widza — hierarchii ważności ukazywanych spraw.

Dla przykładu: w szeregu tablic biograficznych pierwsza poświęcona była Konstantemu Górskiemu, a głównie podobieństwu jego do Napoleona III, druga zaś dopiero — Benedyktowi Dybowskiemu; Leona Cienkowskiego reprezentował autograf jego listu do „Żorża”, Jerzego Aleksandrowicza, z próbą o usprawiedliwienie rezygnacji z katedry w Szkole Głównej; Aleksanrowicza zaś — wycinek